

УДК 377:61

Залужна А. Є., Прокончук В. Ю.

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ:
СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ**

У статті здійснено аналітичний огляд теоретико-методологічних інтерпретацій проблеми особистісної ідентичності. У смислових координатах психологічного та педагогічного дискурсів розкрито багатовекторність підходів до осмислення сутнісного розуміння особистісної ідентичності, її структури, функцій й особливостей формування в навчально-виховному процесі. Виявлено основні тенденції осмислення цього комплексного психологічно-педагогічного феномена в проблемному полі структурно-функціонального підходу.

На основі особистісно орієнтованих педагогічних наукових розвідок здійснено експлікацію особливостей формування особистісної ідентичності студентів впродовж навчання в медичних коледжах, окреслено потреби їх поєднання з когнітивними, психологічними та морально-етичними якостями особистості.

Відстежено, що особистісна ідентичність формується і проявляється на психофізіологічному, психічному й особистісному рівнях, а її розвиток пов'язаний із мотивами, цілями, завданнями, знаннями, настановами, емоційними станами, здібностями.

Ключові слова: ідентичність, особистість, особистісна ідентичність, готовність до професійної діяльності, цінності, комунікація, медична освіта, медсестринська справа.

Сучасна медико-психологічна підготовка актуалізує особистісний потенціал студента, потребу його творчої самореалізації та використання власних потенційних ресурсів для професійного самоствердження. Відстежуючи динаміку професійного зростання, важливо не залишити поза увагою особистісні важелі самовдосконалення та можливості особистісної ідентичності як процедури, що потребує вибору належного методологічного інструментарію та плану дослідження. У цьому контексті структурно-функціональний аналіз якнайкраще відображає потребу експлікації дослідницьких завдань. На основі цього підходу можна розглянути таку модель особистісної ідентичності, яка має прогностичний потенціал, що дозволить інтерпретувати механізми її розвитку і прояву на різних рівнях з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників, зумовить осмислення особливостей її формування в медичних навчальних закладах.

Психоаналітичний підхід до висвітлення особистісної ідентичності представлений у працях У. Джеймса, З. Фрейда, Е. Еріксона, Дж. Марсія, А. Ватермана й ін. Водночас відповідні аспекти теоретичних засад особистісної ідентичності в сучасних педагогічних розвідках стають об'єктом дослідження таких науковців, як: Т. Філь (компонентна структура особистісної ідентичності викладача вищої школи), Р. Сапожникової (професійне самовизначення як вагомий складник становлення особистісної ідентичності в студентському середовищі), О. Денисов (проблема ролі і місця ідентичності у формуванні особистості студента-медика на етапі професійного навчання) тощо.

До проблем підготовки студентів у медичному коледжі зверталися К. Бобер (становлення професійних ціннісних орієнтацій студентів медичного коледжу в освітньому процесі), І. Гук (самоорганізація навчально-пізнавальної діяльності студентів медичних коледжів) та ін.

Мета статті – висвітлити педагогічно-психологічні засади застосування структурно-функціонального підходу в проблемному полі формування особистісної ідентичності. На основі аналітичного огляду психологічного та педагогічного дискурсів розкриємо особливості функціональної структури особистісної ідентичності студентів медичних коледжів за допомогою структурно-функціонального підходу.

Структурно-функціональний аналіз розглядає особистість як структурно розчленовану цілісність, в якій кожен елемент структури має своє, визначене функціональне значення. Як стверджує С. Максименко, "<...> структура є не тільки цілісністю, а ще й неподільною цілісністю. Ми не можемо знайти в психіці людини нічого неособистісного. Тому, коли ми штучно, для аналізу, виокремлюємо різні ланки особистості і досліджуємо їх, не варто забувати, що неподільність є головним і суттєвим моментом" [4, с. 149].

Особистісна ідентичність позначає самовизначення на основі фізичних, інтелектуальних, моральних характеристик. Треба взяти до уваги і те, що особистість закріпила за собою цілий спектр значень, як-от: самобутність, психофізіологічна цілісність, психологічна визначеність, самототожність і тотожність з іншими об'єктами, самість як справжність індивіда, самоприналежність та самореферентність, цілісність, релевантність внутрішнього досвіду зовнішньому й ін. У контексті структурно-функціональної традиції вона являє собою об'єктивно фіксовану сукупність певних особистісних рис, функцій, мотивів та ін., що постають як стабільні характеристики і виконують роль основних будівельних блоків людської психіки. І, як стверджують Л. Хелл та Д. Зіглер, "у цьому розумінні вони аналогічні таким поняттям, як атоми та клітини в природничих науках" [10, с. 19]. З другого боку, на думку Л. Хелла та Д. Зіглера, структура особистості може бути експлікована за допомогою концепції типу особистості, що постає у вигляді сукупності стійких рис, які являють собою самостійну категорію із чітко окресленими межами. Власне від концепцій, що покладаються в основу опису структури особистості, залежать теорії особистості, причому деякі з них являють собою складні багаторівневі та ретельно розроблені структурні

побудови. Серед них дослідники виділяють психодинамічну (З. Фрейд), аналітичну (К.-Г. Юнг), Его-теорію (Е. Еріксон), гуманістичну (Е. Фромм), соціокультурну (К. Хорні), диспозиційну (Г. Олпорт), структурну (Р. Кеттел), теорію оперантного навчання (Б. Скіннер), соціально-когнітивну (А. Бандура), теорію соціального навчання (Д. Роттер), когнітивну (Д. Келлі), гуманістичну (А. Маслоу) та феноменологічну (К. Роджерс).

Якщо структура особистості в психолого-педагогічній науці досліджується з позиції усталених методологічних підходів, то компонентна будова особистісної ідентичності мовби випадає із загальноприйнятого дослідницького контексту. І найперше тому, що особистісна ідентичність передбачає нестатичний набір якостей чи ролей, які можуть бути схоплені у всій своїй повноті. На думку Е. Еріксона, позитивна ідентичність перебуває в стані конфлікту з минулим, яке треба вижити, і з майбутнім, яке потрібно попередити, відкриваючи не тільки унікальність власного "Я", а й подальше розширення його меж та життєвих перспектив.

Невипадково нині проблема особистісної ідентичності концептуалізувала дискусійний простір соціально-гуманітарного знання і стала одним із провідних міждисциплінарних дослідницьких напрямів. Переживанням перманентної проблематизації шляхом інтерпретації та переінтерпретації особистісна ідентичність переступає шораз нові дисциплінарні межі. У цьому сенсі об'єднання культурологічних, філософських, соціологічних, педагогічних та психологічних інтерпретативних моделей ідентичності набувають особливого звучання.

Найбільш яскравою їх ілюстрацією є психоаналітична парадигма дослідження особистісної ідентичності, представниками якої є У. Джеймс, З. Фрейд, Е. Еріксон, Дж. Марсія, А. Ватерман та ін. Зокрема, у З. Фрейда ідентифікація трактується як механізм психологічного захисту, суть якого розкривається через отождолення з об'єктом, що наділений дефіцитними якостями. Австрійський психолог визначає ідентичність як індивідуальний внутрішній світ, домінантами якого стають "Ід", "Его" і "Супер-Его". Згідно з його вченням, розвиток ідентичності відбувається двома рівнозначними шляхами: біологічним, що передбачає становлення організму як ієрархічної організації поміж живих органічних систем у життєвому циклі, та соціальним, у контексті якого маємо систематизацію організмів у певні групи, структуровані історично, територіально та культурно [9, с. 446].

Найбільш повно структура особистісної ідентичності представлена в дослідженні Е. Еріксона "Дитинство і суспільство", "Ідентичність: молодість і криза". Тут варто зауважити, що психоаналітична модель особистості Е. Еріксона значною мірою відрізняється від фрейдівської, що була скерована на вирішення психічних проблем, розладів внутрішнього світу. Експлікуючи ідентичність як складне особистісне утворення в межах власної totoжності та цілісності, спадкоємності минулого, теперішнього і майбутнього, прийняття власної подібності до інших, а також унікальності і неповторності, Е. Еріксон відстежує процес трансформації життєвого досвіду людини в індивідуальне "Я". У його розумінні ідентичність є самототожністю, що перебуває в безперервному розвитку та самовдосконаленні, це своєрідний самообраз, який індивід співвідносить із собою і який вбирає в себе все багатство відношень особистості до наявної дійсності, формує відчуття адекватності і стабільного володіння особистістю власним "Я" та ситуацією, що склалася.

Структуру ідентичності Е. Еріксон називає конфігурацією, що "виникає шляхом успішного Его-синтезу та ресинтезу протягом дитинства. Ця конфігурація поступово об'єднує конституційні задатки, базові потреби, здібності, значущі ідентифікації, ефективні захисти, успішні сублімації та постійні ролі" [11]. Розвиток ідентичності трактується як взаємодія біологічного та соціального процесів і власного "Его", що поєднує два попередні, якому належить головна роль. Его-процес постає як принцип, що організує, за допомогою якого стверджується індивідуальність. Структурні елементи "Его" – це власна тілесна самість ("Body-Self"), що забезпечує досвід тіла, та Его-ідеали, тобто ідеї, взірці, конфігурації, за допомогою яких триває постійний процес порівняння. І якщо Его-синтез втрачається, його заступає Его-тривога, паніка, постійна напруженість. На думку психолога, Его-процес прямує до Его-інтегральності, що містить такі компоненти: рішучість "Его", що наростає, прагнучи порядку і смислу; постнарцистична любов до людського "Я"; досвід, через який засвоюється світовий порядок і духовний смисл; прийняття одного-єдиного життєвого циклу; звички, що привносять порядок; готовність захищати вартість свого життєвого стилю від усіх фізичних та економічних загроз.

З такого погляду цікавим є студентське середовище, в якому професійне самовизначення стає важливим компонентом особистісного становлення, про що свідчить проблемне поле сучасної педагогічної науки, яка обирає предметом свого дослідження формування ідентичності молодої людини в період навчання у вищій та середній спеціальній школі. Зокрема, здобули належну науково-практичну експлікацію такі аспекти, як усвідомлення цілісності й унікальності особистісного "Я", диференціація смисложиттєвих орієнтацій. Так, Ю. Макаревська досліджує чинники, що впливають на стійкість змістовних параметрів ідентичності в період юності, а саме тривалий успіх або неуспішність у діяльності, що має вагу для майбутнього особистості.

Необхідність стабілізації особистісних характеристик, які включають смисложиттєві орієнтації, переконання й узгоджені самовизначення, підкреслює Л. Межеричька, вбачаючи їх вагу в тому, що вони забезпечують відчуття осмисленості та надійності життя, а також оптимізм щодо життєвих перспектив [5]. Специфіка прояву особистісної ідентичності студентів ставиться в залежність від структурних компонентів:

когнітивного, емоційного та рольового. О. Денисова під час дослідження професійного становлення особистості студента-медика на етапі професійного навчання виділяє когнітивний, афективний, поведінковий і динамічний компоненти [2].

На нашу думку, важливим критерієм структурування особистісної ідентичності студента медичного коледжу є навчальна і професійно орієнтована підготовка, поєднана з особистісним розвитком майбутнього фахівця. Відповідно до мети нашого дослідження, пропонуємо виділити такі компоненти: професійно-термінологічний, ціннісно-орієнтаційний, діяльнісно-мотиваційний, емоційно-почуттєвий і комунікативний.

Професійно-термінологічний компонент забезпечує розвиток лінгво-професійної та професійно-особистісної культури студента медичного коледжу і є засобом наукової концептуалізації знань. Важливо підкреслити, що термін виконує різні функції: комунікативну, сигніфікативну, когнітивну, інформаційну, евристичну, систематизуючу, прогностичну та прагматичну. А основою медичної науки є греко-латинська термінологія, до складу якої входять базові поняття та категорії медицини. Серед них виділяємо клінічну, фармацевтичну, гістологічну, анатомічну термінологію, а також назви медичних інструментів. Н. Литвиненко, Н. Місник у посібнику "Українська медична термінологія у фаховій мові лікаря", який має контрольно-навчальний характер і передбачає перевірку і закріплення матеріалу основних розділів курсу української мови та поглиблення знань саме про фахову лексику, відзначають необхідність засвоєння базової медичної термінології в контексті її функціонування на лексичному та граматичному рівнях сучасної української мови. Із цією метою автори пропонують опрацювання фахових текстів, що становлять необхідний контекст використання термінологічної лексики [7]. Отже, рівень лінгвопрофесійної культури студента-медика прямо пропорційно залежить від засвоєння ним цієї навчальної дисципліни.

Педагогіка намагається з'ясувати природу цінностей, їх субординацію, виходячи з особистості людини, адже система цінностей постає як внутрішній стрижень особистості. Д. Леонт'єв вважає особистісні цінності генетично похідними від цінностей соціальних груп. У цьому варіанті особистісні цінності постають як внутрішні носії соціальної регуляції, що закорінені в структурі особистості [6, с. 37].

Ціннісно-орієнтаційний компонент особистісної ідентичності значною мірою актуалізується в ситуації професійного вибору, що є результатом аналізу внутрішніх ресурсів особистості та співвіднесенням їх із вимогами, що висувуються до обраної професії. Прикметно, що на Конгресі спеціалістів сестринської справи Всесвітньої організації охорони здоров'я, який пройшов 1944 р. у м. Ганновері, дано визначення сестринської справи, де зазначено, що сестринська справа – це водночас мистецтво і наука. Найголовніше – вона цілком охоплює тіло, розум і духовну сферу пацієнта, підтримує духовне, розумове та фізичне здоров'я шляхом навчання та прикладу, включаючи в себе турботу про соціальну і духовну сферу пацієнта так само, як і фізичну. Підґрунтям цієї турботи постає вироблення необхідних ціннісних орієнтацій молоді людини, якій довірялася справа, що по-родинному озвучувалася як сестринська.

У цьому плані важливого значення набуває формування діяльнісно-сислової єдності, що полягає у взаємовідповідності професійних та особистісних цінностей, які спільно зумовлюють діяльнісно-мотиваційний компонент особистісної ідентичності студента медичного коледжу. Під час навчання формується готовність до професійної діяльності, необхідні уміння і навички, пов'язані з нею, засвоєння професійних норм і розвиток творчого потенціалу. Адже успішною діяльністю буде тільки в тому разі, якщо відобразитиме і втілюватиме особистість, здатну розкрити в такому втіленні власний спосіб ставлення до світу та сутність свого "Я". Професійна самореалізація через діяльність передбачає розширення особистісних можливостей, що полягає в здатності шукати нові смисли і новий мотиваційний простір.

Водночас емоційно-почуттєвий компонент особистісної ідентичності проявляє себе у вигляді емоційного наповнення життя. У розмаїтті його виявів (радість, печаль, гнів, страх, захоплення, обурення й ін.) відстежуємо суб'єктивне ставлення людини до світу, що проявляється через емоції чи почуття. Так, медичний працівник середньої ланки має знати патологічні прояви емоційної сфери, які супроводжують психічні розлади та наявні в стресових ситуаціях. До них відносять психогенну депресію, ідеаторну загальмованість, рухову загальмованість, ейфорію, емоційну амбівалентність, емоційну лабільність тощо, які є предметом вивчення психології, а також спеціальних дисциплін. Так, у Додатку Б Галузевого стандарту вищої освіти України за напрямом підготовки "Сестринська справа" до виробничих функцій, типових завдань діяльності, умінь та компетенцій випускника медичного коледжу з-поміж інших віднесено вміння оцінювати емоції та соціальну поведінку хворого. Із цією метою медичний працівник повинен навчитися читати міміку і пантоміміку хворого, керувати страхом і тривогою, проявами агресії та депресивними переживаннями.

Студентам медичних коледжів необхідно сформувати стратегії комунікативної взаємодії, що передбачає не тільки інформаційний обмін, а й вплив на інтелектуальну,вольову й емоційну сфери адресата, є частиною "комунікативної поведінки, або комунікативної взаємодії, в якій серія вербальних і невербальних засобів використовується для досягнення певної комунікативної мети" [3, с. 122]. На різних етапах комунікативної інтеракції основні комунікативні стратегії медичного дискурсу мають різне спрямування – діагностувальне, лікувальне й рекомендаційне. Саме комунікативний компонент є необхідним складником особистісної ідентичності студента медичного коледжу, оскільки дозволяє не тільки об'єктивно оцінити, а й реалізувати комунікативний акт, передбачати й усувати проблемні ситуації міжособистісної комунікації, забезпечувати гармонію комунікативної події та поглиблювати професіоналізм.

Висновки. Отже, структурно-функціональний аналіз дозволяє ствердити думку про те, що особистісна ідентичність формується і проявляється на психофізіологічному, психічному й особистісному рівнях. Здійснена на основі особистісно орієнтованих педагогічних та психологічних академічних студій експлікація особливостей формування особистісної ідентичності студентів медичних коледжів зумовлює потребу її поєднання з когнітивними, психологічними та морально-етичними якостями особистості. Особистісна ідентичність є складним інтегральним утворенням, що зазнає постійного впливу психологічних, особистісних і соціальних чинників, а її розвиток пов'язаний із мотивами, цілями, знаннями, цінностями, емоційними станами, готовністю до комунікації тощо.

Використана література:

1. Гук І. Самоорганізація навчально-пізнавальної діяльності студентів медичних коледжів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 "Теорія навчання" / Інна Гук ; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2017. – 20 с.
2. Денисова О. Становление профессиональной идентичности студента-медика в образовательном процессе вуза : дисс. ... канд. психол. наук : 19.00.07 "Педагогическая психология (педагогические науки)" / О. Денисова. – Уфа, 2008. – 218 с.
3. Игнатенко Л. Повтор как одна из стратегий речевого воздействия / Л. Игнатенко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2005. – № 649. – С. 150–153.
4. Максименко С. Генезис существования личности / С. Максименко. – Киев : Изд-во ООО "КММ", 2006. – 240 с.
5. Межеричкая Л. Психологические средства стабилизации личностной идентичности студентов : автореферат дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 "Общая психология, психология личности, история психологии" / Л. Межеричкая. – Новосибирск, 2009. – 24 с.
6. Леонтьев Д. От социальных ценностей к личностным : социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности / Д. Леонтьев // Вестник Моск. ун-та. – Сер. 14. – 1996. – № 4. – С. 35–44.
7. Литвиненко Н., Місник Н. Українська медична термінологія у фаховій мові / Н. Литвиненко, Н. Місник. – Київ : Книга-Плюс, 2001. – 171 с.
8. Сестринська справа : [підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів I–III рівнів акредитації] / за ред. В. Литвиненко, Н. Касевич. – Київ : Медицина, 2008. – 816 с.
9. Фрейд З. Идеал "Я" / З. Фрейд // Психология самосознания : [хрестоматия]. – Самара, 2000. – С. 442–446.
10. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (основные положения, исследования и применение) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – Санкт-Петербург : Питер-Пресс, 1997. – 608 с.
11. Эриксон Э. Проблемы Эго-идентичности / Э. Эриксон // Социология : реферативный журнал. – 1991. – № 1. – С. 173–200.

References:

1. Huk I. P. Samoorganizatsiia navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv medychnykh koledzhiv : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.09 / I. P. Huk; Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody. – Kharkiv, 2017. – 20 s.
2. Denysova O. V. Stanovlenye professyonalnoi ydentychnosti studenta-medyka vobrazovatelnom protsesse vuza : dySSERTatsiya ... kandydata psykholohycheskykh nauk : 19.00.07 / O. V. Denysova – Ufa, 2008. – 218 s.
3. Yhnatenko L. Yu. Povtor kak odna yz stratehiy rechevoho vozdeistvyia / L. Yu. Yhnatenko // Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. – Kharkiv : Konstanta, 2005. – № 649. – S. 150–153.
4. Maksymenko S. D. Henezys sushchestvovaniya lychnosti / S. D. Maksymenko. – K. : Yzd-vo ООО «КММ», 2006. – 240 s.
5. Mezherytyskaia L. D. Psykholohycheskye sredstva stablyzatsyy lychnostnoi ydentychnosti studentov : avtoreferat dys.... kandydata psykholohycheskykh nauk : 19.00.01 / L. D. Mezherytyskaia – Novosybyrsk, 2009. – 24 s.
6. Leontev D. A. Ot sotsyalnykh tsennostey k lychnostnym : sotsyohenez y fenomenolohyia tsennostnoi rehulyatsyy deiatel'nosti / D. A. Leontev // Vestnyk Mosk. un-ta. – Ser. 14. – 1996. – № 4. – S. 35–44.
7. Lytvynenko N. P., Misnyk N. V. Ukrainska medychna terminolohiia u fakhovii movi / N. P. Lytvynenko, N. V. Misnyk. – K. : Knyha Plius, 2001. – 171 s.
8. Sestrynska sprava [Tekst] : pidruchnyk dlia studentiv vyshchykh medychnykh navchalnykh zakladiv I-III rivniv akredytatsii / red. V. I. Lytvynenko, N. M. Kasevych. – K. : Medytyna, 2008. – 816 s.
9. Freid Z. «Ydeal Ya» / Z. Freid // Psykholohyia samosoznaniya: khrestomatyiya. Samara, 2000. – S. 442–446.
10. Khell L., Zyhler D. Teoryy lychnosti (Osnovnye polozheniya, yssledovaniya y prymeneniye). – SPb. : Pyter. Press, 1997. – 608 s.
11. Erykson E. Problemy Eho-ydentychnosti : [tekst] / E. Erykson // Referantyvnyi zhurnal. Sotsyolohyia. – 1991. – № 1. – S. 173–200.

Залужная А. Е, Прокопчук В. Ю. Формирование личностной идентичности у студентов медицинского колледжа: структурно-функциональный анализ

В статье осуществлен аналитический обзор теоретико-методологических интерпретаций проблемы личностной идентичности. В смысловых координатах психологического и педагогического дискурсов раскрыта многовекторность подходов к осмыслению сущностного понимания личностной идентичности, ее структуры, функций и особенностей формирования в учебно-воспитательном процессе. Выявлены основные тенденции осмысления этого комплексного психолого-педагогического феномена в проблемном поле структурно-функционального подхода.

На основе личностно ориентированных педагогических научных исследований осуществлена экспликация особенностей формирования личностной идентичности студентов в течение обучения в медицинских колледжах, отмечена необходимость их сочетания с когнитивными, психологическими и морально-этическими качествами личности.

Отслежено, что личностная идентичность формируется и проявляется на психофизиологическом, психическом и личностном уровнях, а ее развитие связано с мотивами, целями, задачами, знаниями, установками, эмоциональными состояниями, способностями.

Ключевые слова: *идентичность, личность, личностная идентичность, готовность к профессиональной деятельности, ценности, коммунікація, медичинське образование, медсестринська справа.*

Zaluzhna A. Ye., Prokopchuk V. Yu. Formation of personal identity of the students of medical colleges: structural-functional analysis

The article analyzes the theoretical and methodological interpretations of the problem of personal identity. The semantics of the coordinates of psychological and pedagogical discourse reveal a multi-vector approach to understanding the essential understanding of personal identity, its structure, functions and peculiarities of formation in the educational process. The main tendencies of the comprehension of this complex psychological-pedagogical phenomenon in the problem field of the structural-functional approach are revealed.

On the basis of person-oriented approaches of pedagogical scientific explorations, the explication of the peculiarities of the formation of personal identity in the context of teaching students in medical colleges has been explored and the needs of their combination with cognitive, psychological and moral and ethical qualities of the individual are outlined.

It is observed that personal identity is formed and manifested in the psycho-physiological, psychological and personal levels, and its development is associated with motives, goals, tasks, knowledge, guidelines, emotional states, abilities.

Key words: identity, personality, personal identity, readiness for professional activity, values, communication, medical education, medical nurse, nursing business.

УДК 377.3

Замфєреско О. В.

УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

У статті розглянуто основні аспекти організації професійної підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування з використанням елементів дуальної системи навчання, що відповідають вимогам сучасного суспільства. Проведено теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури щодо ефективності використання елементів дуальної системи в освітньому процесі вищого професійного училища. Описано основні завдання та переваги впровадження дуальної форми навчання у вищому професійному училищі стосовно підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування. Обґрунтовано, що підготовка майбутніх майстрів ресторанного обслуговування буде ефективною за умови впровадження елементів дуальної системи навчання.

Ключові слова: майстер ресторанного обслуговування, дуальна система, вище професійне училище, заклад ресторанного господарства, підприємницька компетентність, заклад професійно-технічної освіти, інтегрована професія, інноваційні навчальні програми.

Останніми роками йде інтенсивний пошук нових форм освітнього процесу у вищому професійному училищі (далі – ВПУ), які б змогли забезпечили якісну професійну підготовку майбутніх майстрів ресторанного обслуговування для сучасного ринку праці. Відповідно до Державної національної програми “Освіта” (“Україна XXI століття”, розділ “Професійна освіта”) [4] та Національної стратегії розвитку освіти в Україні [9], виведення освіти в нашій країні на рівень розвинутих країн світу можливе лише за умови впровадження нових освітніх технологій, модернізації матеріально-технічної бази закладів професійно-технічної освіти (далі – ЗПТО), удосконалення навчально-виховного процесу, доступності й ефективності освіти та підготовки нового покоління майбутніх фахівців ресторанної справи до життєдіяльності в умовах сучасного суспільства.

Однією з умов економічного зростання нашої країни є підготовка майбутніх майстрів ресторанного обслуговування, які б володіли високим рівнем професійної компетентності, мобільності, були конкурентоспроможними та швидко реагували на запити ринку праці. Після закінчення закладу освіти майстри ресторанного обслуговування мають бути готовими працювати в умовах постійного оновлення техніки й технологій виробництва, виконувати підприємницьку діяльність, упроваджувати новітні виробничі технології, бути здатними до самореалізації у професії.

Наявність таких якостей у випускників ВПУ значно збільшує їхні шанси влаштуватися на роботу, а в разі її втрати – знайти нову. Конкурентоспроможність молодих фахівців на сучасному ринку праці підвищує їх володіння великим обсягом професійних функцій. Такий підхід до фахової освіти актуалізує потребу підготовки фахівців за інтегрованими професіями, до яких належить професія майстра ресторанного обслуговування. Отже, перед професійною освітою і навчанням постає завдання пошуку нових підходів до формування її змісту відповідно до сучасних вимог ресторанної галузі.

Важливим засобом ефективної підготовки майстрів ресторанного обслуговування є застосування в ЗПТО дуальної системи, яка здобула світове визнання, стала найбільш поширеною та визнаною формою підготовки майбутніх фахівців різного профілю, яка комбінує теоретичне навчання в закладі освіти з виробничим навчанням на підприємстві. В Україні дуальна освіта лише започатковується, хоча в інших європейських країнах вона достатньо поширена й успішно функціонує. Метою її впровадження є підготовка кваліфікова-